

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 147/2021-48

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátkou JUDr. Libušou Dočkalovou, advokátska kancelária, Lachova 32, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2 Tdo 28/2020 z 26. augusta 2020 v súvislosti s povinnosťou nahradiť škodu poškodenému [REDAKOVANÉ] vo výške 23 567,68 eur takto

r o z h o d o l :

Ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. decembra 2020 domáhal vyslovenia porušenia čl. 17, čl. 46 ods. 1 a čl. 49 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 6 ods. 1 a 3 písm. d) a čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 T 63/2017 a jeho rozsudkom z 27. novembra 2018, postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 To 13/2019 a jeho rozsudkom z 26. septembra 2019 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Tdo 28/2020 a jeho uznesením z 26. augusta 2020.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. II. ÚS 147/2021-19 z 18. marca 2021 bola ústavná sťažnosť pre namietané porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom najvyššieho súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 Tdo 28/2020 a jeho uznesením z 26. augusta 2020 v súvislosti

s povinnosťou sťažovateľa nahradiť škodu poškodenému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „poškodený“) vo výške 23 567,68 eur prijatá na ďalšie konanie a vo zvyšnej časti bola odmietnutá.

3. Sťažovateľ navrhol po vyslovení porušenia označených práv podľa ústavy a dohovoru uznesenie najvyššieho súdu zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie. Požadoval síce aj priznanie finančného zadosťučinenia v sume 15 000 eur, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia, avšak prisúdenia týchto finančných čiastok sa domáhal od krajského súdu, voči ktorému bola ústavná sťažnosť odmietnutá.

4. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a pripojených listinných dôkazov vyplýva nasledovný stav veci:

Rozsudkom okresného súdu č. k. 3 T 63/2017-1494 z 27. novembra 2018 bol sťažovateľ uznaný vinným z prečinu podvodu v spolupáchateľstve podľa § 221 ods. 1 a 2 v spojení s § 20 Trestného zákona a bol mu za to uložený trest odňatia slobody v trvaní dvoch rokov s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu dvoch rokov. Podľa § 287 ods. 1 Trestného poriadku bol zaviazaný na náhradu škody poškodenému vo výške 23 567,68 eur, pričom so zvyškom nároku na náhradu škody bol poškodený podľa § 288 ods. 2 Trestného poriadku odkázaný na civilný proces. Podľa názoru okresného súdu poškodený si síce uplatnil nárok na náhradu škody vo výške 40 000 eur, avšak v trestnom konaní bola preukázaná škoda iba vo výške 23 567,68 eur (podľa znaleckého posudku).

5. Rozsudkom krajského súdu č. k. 4 To 13/2019 z 26. septembra 2019 bol rozsudok okresného súdu zrušený vo výroku o treste, pričom sa zároveň upustilo od uloženia súhrnného trestu sťažovateľovi vo vzťahu k rozsudku Okresného súdu Bratislava II č. k. 5 To 104/2016 z 30. januára 2018 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 4 To 53/2018 z 26. septembra 2019. Podľa názoru krajského súdu okresný súd nepochybil, pokiaľ zaviazal sťažovateľa uhradiť poškodenému škodu vo výške 23 567,68 eur, pričom so zvyškom nároku odkázal poškodeného na civilný proces.

6. Uznesením najvyššieho súdu č. k. 2 Tdo 28/2020 z 26. augusta 2020 bolo dovolanie sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku odmietnuté. Podľa názoru najvyššieho súdu z ustanovenia § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku vyplýva možnosť podať dovolanie, ak je rozhodnutie založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia, pričom správnosť a úplnosť zisteného skutku dovolací súd nemôže skúmať a meniť. Z obsahu podaného dovolania je zrejmé, že sťažovateľ vôbec nerozlišuje skutkové námietky od právnych (hoci len tie by bolo možné považovať za relevantné z hľadiska predmetného dovolacieho dôvodu). Sťažovateľ vyjadrením nesúhlasu s hodnotením vykonaného dokazovania v otázke ustálenia tých skutkových okolností, ktoré sú vyjadrením jeho konania podľa skutkovej vety, napáda v podstate spôsob hodnotenia vykonaných dôkazov, pričom ich zároveň sám hodnotí z vlastného uhla pohľadu. Jeho tvrdenia sú vo svojej podstate akousi reinterpretáciou už vykonaného dokazovania, ktorého výsledky sťažovateľ subjektívne reflektuje vo svoj prospech v snahe dospieť k záveru, že skutok nie je trestným činom. Pritom nemožno súhlasiť so sťažovateľom, podľa ktorého všeobecné súdy neodôvodnili svoje rozhodnutia vo vzťahu ku skutkovým zisteniam a k naplneniu zákonných znakov trestného činu.

II. Argumentácia sťažovateľa

7. Podľa názoru sťažovateľa rozsudky okresného súdu a krajského súdu neprihliadajú na existenciu právoplatného rozhodnutia vo veci [REDAKOVANÉ], ktorý bol podľa obžaloby spolupáchatelom sťažovateľa, avšak bol súdený v osobitnom konaní, a to rozsudkom okresného súdu č. k. 3 T 76/2016 z 26. júla 2018 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 1 To 112/2019 z 25. septembra 2019. Bol takisto uznaný vinným z prečinu podvodu v spolupáchatelstve podľa § 221 ods. 1 a 2 v spojení s § 20 Trestného zákona, bol mu uložený trest odňatia slobody v trvaní dvoch rokov s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu dvoch rokov a rovnako bol zaviazaný nahradiť škodu poškodenému vo výške 23 567,68 eur, pričom so zvyškom nároku bol poškodený odkázaný na civilný proces.

8. Fakt, že tak sťažovateľ, ako aj [REDAKOVANÉ] boli individuálnymi rozhodnutiami zaviazaní na náhradu škody v rovnakej výške, je v rozpore so zistenými skutočnosťami. V princípe ide o rozpor so zásadou ne ultra petita partium, na základe ktorej trestný súd nemôže poškodenému priznať vyššiu sumu náhrady škody, než poškodený sám uviedol. Ide aj o rozpor so zásadou proporcionality, lebo výška priznanej náhrady musí byť primeraná spôsobenej škode. V dôsledku duplicitne priznaného nároku môže dôjsť u poškodeného k bezdôvodnému obohateniu. Poškodený totiž nemôže právom žiadať od sťažovateľa, ale aj od [REDAKOVANÉ] v podstate tú istú sumu. Existencia dvoch exekučných titulov na tú istú sumu znamená, že poškodený je oprávnený rovnakú sumu vymáhať tak od sťažovateľa, ako aj od [REDAKOVANÉ], čo je podľa názoru sťažovateľa v princípe nezákonné.

III. Vyjadrenia najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie podpredsedníčky najvyššieho súdu:

9. Z vyjadrenia podpredsedníčky najvyššieho súdu č. KP 3/2021-170 z 9. apríla 2021 doručeného ústavnému súdu 19. apríla 2021 vyplýva, že pripája vyjadrenie predsedníčky senátu 2 T najvyššieho súdu. Nad rámec tohto vyjadrenia dodáva, že pokiaľ bola škoda spôsobená trestným činom, ktorý spáchal obvinený spoločne s ďalšou osobou ako spolupáchatelom (§ 20 Trestného zákona), ktorej trestné stíhanie je ale vedené samostatne, nemôže súd v konaní vedenom proti obvinenému uložiť povinnosť nahradiť škodu aj tejto ďalšej osobe (spolupáchatelovi), hoci obaja zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne (§ 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka). Preto i v prípade, keď bola povinnosť nahradiť škodu uložená v samostatnom trestnom konaní aj ďalšiemu spolupáchatelovi, ide stále o solidárnu zodpovednosť oboch takýchto páchatelov a poškodený môže požadovať uspokojenie celého priznaného nároku na náhradu škodu od ktoréhokoľvek z nich. Aj v tejto situácii zároveň platí, že ak poskytne náhradu škody len jeden z takto solidárne zaviazaných obvinených, záväzok zo spôsobenej škody v rozsahu, v ktorom bol splnený, zanikne a obvinený, ktorý plnil, sa môže s ďalším (solidárne) zaviazaným obvineným následne vysporiadať. Vychádzajúc z uvedeného a so zreteľom na to, že v predmetnej veci výška škody spôsobenej trestným činom, ako aj to, že trestný čin bol spáchaný spoločným konaním sťažovateľa s ďalšou osobou, je súčasťou popisu skutku, ktorým je dovolací súd viazaný, a teda súd musel uložiť

sťažovateľovi povinnosť nahradiť neuhradenú škodu, resp. jej časť, treba dospieť k názoru, že absencia bližšieho vysvetlenia v tomto smere v dovolacom uznesení najvyššieho súdu nemá za týchto okolností ústavnoprávnu relevanciu. Podpredsedníčka najvyššieho súdu preto navrhuje ústavnej sťažnosti nevyhovieť.

III.2. Vyjadrenie predsedníčky senátu 2 T najvyššieho súdu:

10. Z vyjadrenia predsedníčky senátu 2 T najvyššieho súdu č. k. 2 Tdo 28/2020 zo 7. apríla 2021 vyplýva predovšetkým rozsiahla citácia z odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu. V ďalšom poukazuje na fakt, že výška škody je súčasťou popisu skutku, pričom v súlade s ustanovením § 287 ods. 1 Trestného poriadku v takom prípade súd vždy uloží obvinenému povinnosť nahradiť neuhradenú škodu, resp. jej neuhradenú časť. Keďže zo skutkových zistení, ktorými je súd viazaný, súčasne vyplýva, že skutok bol spáchaný v spolupáchateľstve, ide o solidárnu zodpovednosť páchatel'ov. Zo samotnej podstaty tejto zodpovednosti vyplýva, že poškodený môže vymáhať splnenie záväzku v plnom rozsahu alebo jeho časť tak voči jednému, ako aj voči druhému obvinenému, pričom splnenie záväzku jedným z nich spôsobí zánik záväzku ostatných. Tomuto následku nebráni ani fakt, že obvinení neboli súdení v jednom konaní. Ústavná sťažnosť preto nie je opodstatnená.

III.3. Replika sťažovateľa:

11. Z repliky právnej zástupkyne sťažovateľa z 26. apríla 2021 doručenej ústavnému súdu toho istého dňa vyplýva, že sa s vyjadreniami najvyššieho súdu nestotožňuje a v plnom rozsahu zotrváva na podanej ústavnej sťažnosti. Všeobecné súdy priznali poškodenému duplicitný nárok na náhradu škody, pričom tieto rozsudky majú charakter exekučných titulov zaväzujúcich sťažovateľa na náhradu škody v plnej výške. Poškodenému to dáva zákonnú možnosť uplatniť oba exekučné tituly samostatne tak voči sťažovateľovi, ako aj voči [REDAKOVANÉ]. Významné je, že exekučný súd nie je oprávnený preskúmať vecnú správnosť exekučného titulu, čo v praxi znamená, že sťažovateľ nemá v prípadnom exekučnom konaní k dispozícii žiadne prostriedky obrany proti duplicitnému vymáhaniu nároku poškodeného. Takýto právny stav vyvoláva u sťažovateľa právnu neistotu, keďže výrok rozsudku okresného súdu nezodpovedá ustanoveniu § 511 ods. 1 Občianskeho zákonníka, lebo neobsahuje ustálenie, že sťažovateľ a [REDAKOVANÉ] majú splniť dlh voči poškodenému spoločne a nerozdielne. Je iba na poškodenom, akú stratégiu si zvolí, keď jeho nárok nie je explicitne zadefinovaný a bol dokonca uplatnený vo vyššej sume, než aká bola ustálená znaleckým dokazovaním. Vzhľadom na tieto argumenty sťažovateľ žiada, aby ústavný súd jeho ústavnej sťažnosti vyhovel.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Jadrom ústavnej sťažnosti je skutočnosť, že popri sťažovateľovi bol na náhradu škody v prospech poškodeného zaviazaný (v rovnakej sume ako sťažovateľ) aj spolupáchateľ [REDAKOVANÉ], pričom ide o právoplatný rozsudok vydaný v samostatnom konaní. Existujú preto dva právoplatné rozsudky umožňujúce poškodenému vymáhať (vymôcť) škodu duplicitne (a teda prípadne získať

bezdôvodné obohatenie). Hoci sťažovateľ na túto skutočnosť poukazoval v dovolaní, najvyšší súd na tento jeho argument nijako nereagoval.

13. Najvyšší súd z ustanovenia § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka vyvodzuje, že pokiaľ spôsobili škodu viacerí škodcovia, zodpovedajú za ňu spoločne a nerozdielne, a to aj napriek tomu, že solidárnosť záväzku takýchto škodcov v rámci adhézneho konania, pokiaľ sú spolupáchatelia súdení v osobitných konaniach, nie je možné vo výroku rozsudku o náhrade škody vyjadriť, keďže každý rozsudok sa týka iba jedného zo solidárne zodpovedných škodcov. Nič to však nemení na tom, že i v takýchto prípadoch ide o solidárnu zodpovednosť. Keďže výška spôsobenej škody, ako aj to, že trestný čin bol spáchaný spoločným konaním sťažovateľa a [REDAKOVANÉ], je súčasťou popisu skutku, ktorým bol najvyšší súd v dovolacom konaní viazaný, nebolo potrebné bližšie reagovať na dovolaciu námietku sťažovateľa. Absencia bližšieho vysvetlenia v tomto smere nemá za týchto okolností ústavnoprávnu relevanciu.

14. Ústavný súd predovšetkým poznamenáva, že sa mu nejaví ako dostatočne presvedčivý právny názor najvyššieho súdu, podľa ktorého sťažovateľova námietka je vo svojej podstate skutkovou námietkou, ktorá vzhľadom na ustanovenie § 371 ods. 1 písm. i) časti vety za bodkočiarkou Trestného poriadku nezakladá prípustnosť dovolania. Najvyšší súd vyvodzuje tento záver zo skutočnosti, že tak výška škody, ako aj spáchanie skutku spoločným konaním dvoch páchatel'ov sú vyjadrené v skutkovej vete odsudzujúceho rozsudku okresného súdu, ktorá nemôže byť predmetom preskúmania v dovolacom konaní.

15. Z argumentácie sťažovateľa sa podľa názoru ústavného súdu skôr dá usudzovať, že uplatnenou námietkou z obsahového hľadiska namietal nesprávne použitie iného hmotnoprávneho ustanovenia, a to príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka týkajúcich sa náhrady škody spôsobenej spoločným konaním viacerých škodcov. Takto ponímanú námietku by už bolo možné považovať za dovolací dôvod podľa ustanovenia § 371 ods. 1 písm. i) časti vety pred bodkočiarkou Trestného poriadku, keďže pri rozhodovaní trestného súdu o náhrade škody v rámci adhézneho konania treba príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka o náhrade škody považovať za použitie iného hmotnoprávneho ustanovenia v zmysle § 371 ods. 1 písm. i) časti vety pred bodkočiarkou Trestného poriadku. Preto neobstojí názor najvyššieho súdu, podľa ktorého poukaz na dovolaciu nespôsobilosť skutkových námietok bol dostatočnou reakciou na uplatnenú námietku sťažovateľa. Inými slovami, v zásade bolo povinnosťou najvyššieho súdu na uplatnenú dovolaciu námietku primerane reagovať, čo sa však nestalo.

16. Možno uviesť, že spravidla absencia odôvodnenia rozhodnutia všeobecného súdu v otázke významnej pre jeho rozhodnutie zakladá porušenie označených práv podľa ústavy a dohovoru. Napriek tomu dospel ústavný súd k záveru, že uvedená absencia odôvodnenia nemá vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu dostatočnú ústavnoprávnu intenzitu.

17. Sťažovateľ vychádza z toho, že existencia dvoch samostatných exekučných titulov umožňuje poškodenému získať náhradu škody v rozsahu dvojnásobne prevyšujúcom skutočnú výšku škody, resp. potenciálne tak získať bezdôvodné obohatenie. Ústavný súd k tomu poznamenáva, že z pohľadu tejto námietky nevidí nijaký zásadný rozdiel medzi danou situáciou (existenciou dvoch samostatných exekučných titulov vydaných v osobitných konaniach) a štandardnou (obvyklou) situáciou, keď sa vedie spoločné trestné konanie proti všetkým spolupáchateľom a títo sú (uno actu) spoločne a nerozdielne adhéznym výrokom rozsudku zaviazaní nahradiť poškodenému spôsobenú

škodu. Ani v tejto situácii totiž poškodenému nič nebráni v tom, aby si náhradu škody v prisúdenej výške vymáhal od každého zo spolupáchateľov. Pokiaľ pritom vymôže od viacerých spolupáchateľov celkove sumu, ktorá prevyšuje ustálenú výšku škody, získava bezdôvodné obohatenie.

18. Podľa ustanovenia § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka ak škodu spôsobí viac škodcov, zodpovedajú za ňu spoločne a nerozdielne.

19. Podľa ustanovenia § 439 Občianskeho zákonníka kto zodpovedá za škodu spoločne a nerozdielne s inými, vporiada sa s nimi podľa účasti na spôsobení vzniknutej škody.

20. Z citovaných ustanovení sa dá vyvodiť, že Občiansky zákonník špecificky upravuje iba situáciu, v ktorej niektorý zo spolupáchateľov (spoluškodcov) je presvedčený, že poškodený vymohol od neho sumu vyššiu, než aká by zodpovedala jeho účasti na spôsobení vzniknutej škody. Vyrovnania sa môže v takomto prípade domáhať od ďalšieho spolupáchateľa (ďalších spolupáchateľov). Neexistuje špecifická úprava, ktorá by v prípadoch solidárnej zodpovednosti riešila vzájomný vzťah medzi páchatelom (spolupáchateľom) na jednej strane a poškodeným na strane druhej. Na túto situáciu sa totiž vzťahujú iba všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka o bezdôvodnom obohatení.

21. Napokon považuje ústavný súd za potrebné uviesť, že z ústavnoprávneho hľadiska je akceptovateľný právny názor najvyššieho súdu, podľa ktorého vzhľadom na ustanovenie § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka aj v prípade, keď bola povinnosť nahradiť škodu uložená v samostatnom trestnom konaní aj ďalšiemu spolupáchateľovi, ide ex lege stále o solidárnu zodpovednosť oboch takýchto páchatel'ov, pričom poškodený môže požadovať uspokojenie celého priznaného nároku na náhradu škody od ktoréhokolvek z nich.

22. Možno dospieť k záveru, že hoci najvyšší súd na uplatnenú dovoláciu námietku nereagoval, v konečnom dôsledku (z materiálneho hľadiska) označené práva sťažovateľa podľa ústavy a dohovoru neporušil. Preto ústavnej sťažnosti nebolo možné vyhovieť.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2021

Peter Molnár
predseda senátu